

תערובת חמץ

וחכמים אומרים: על חמץ דגן גמור - עונש כרת, על עירובו - بلاו כלום. ומשמעות היה לרבי אליעזר דבר חמץ דגן גמור על ידי תערובת בלאו - וכל שכן נוקשה בעיניה. ורב נחמן,מאי טעמא לא אמר כרב יהודה? - אמר לך: דילמא עד כאן לא קאמר רב מאיר התם - אלא נוקשה בעיניה, אבל חמץ דגן גמור על ידי תערובת - לא. ורב יהודהמאי טעמא לא אמר כרב נחמן? אמר לך: עד כאן לא קאמר רב מאיר עוזר התם - אלא חמץ דגן גמור על ידי תערובת, אבל נוקשה בעיניה - לא אמר. תניא כוותיה כתה יהודה: כל מחמצת לא תאכלו - לרבות כתה הבעל, ושכר המדי, וחומץ האדומי. וזיתום המצרי. יכול יהא עונש כרת - תלמוד לומר כי כל אכל חמץ ונכרתה על חמץ דגן גמור - עונש כרת, ועל עירובו - בלאו. מאן שמעת ליה דבר על עירובו בלאו - רב אליעזר היא, ואילו נוקשה בעיניה - לא קאמר. שמע מינה: נוקשה לרבי אליעזר לית ליה. ורב אליעזר, עירובו בלאו מנא ליה? - דכתיב: כל מחמצת לא תאכלו - אי הци כרת נמי לחיב, דהא כתיב כי כל אכל מחמצת ונכרתה! - ההוא מביע ליה לדתניתא (מחמצת) אין לי אלא שנתחמצ מאלוי, מחמת דבר אחר מנין - תלמוד לומר כל מחמצת ונכרתה. - אי הци - דלאו נמי להци הוא דאתא! - אלא טעמא דרב אליעזר מכל. - התם נמי, הכתיב כל! - ההוא מביע ליה לרבות את הנשים

(5) רשי' שט

מאן תנא - דמתניתין, דאית ליה חמץ דגן גמור שנתערב במני אחר, ואין בעין, שני מוח, אי נמי: חמץ נוקשה רע, ואיתיה בעיניה - מזוהרין על אכילתו בלאו, דקתני מתניתין כתה הבעל ושכר המדי חמץ דגן גמור, אלא שנתערב בדבר אחר, ומתכשיטי נשים - בעיניה הוא, אבל נוקשה הוא, דאיינו ראוי לאכילה, וקטני: באזהרה, דעתך עלייהן בלאו.

שיואר - שלא נתחמצ כל צורכו, שיואר פלייג במתניתין, ר' מאיר קרי שיואר את שהכסיפו פניו, זהחו תחולת חימצוי, ולר' יהודה הוא שיואר שהתחילה ליסדק כבר סדין דין קרכני חגבים, אחד לכאן ואחד לכאן, אבל שהכסיפו פניו לר' יהודה - מצה היא, ולר' מאיר קרכני חגבים חמץ גמור הוא, והכא הци קאמר: שיואר ישראף - דעתך בהנאה, שיואר דר' מאיר, הכסיפו פניו - ישראף לר' מאיר, שיואר דר' יהודה - ישראף לר' יהודה, וסיפא דקתני ונותנו לפני כלבו - אליבא

(1) פסחים דף מב עמוד א

ואלו עוביין בפסח: כתה הבעל, ושכר המדי, וחומץ האדומי, זיתום המצרי, זומן של צבעים, ועמלן של טבחים, וקולן של סיפורים. רב אליעזר אומר: אף תשכתי נשים. זה הכלל: כל שהוא ממן דגן - הרי זה עובי בפסח. הרי אלו באזהרה, ואין בהן ממשום כרת.

(2) רשי' שט

ואלו עוביין - עלייהן בבל יראה ובבל ימצא, וכולו מפרש להו בגמרא, זיתום זומן וקולן ועמלן.

תשכתי נשים - בגמרא מפרש. מאן דגן - חמשה מינין: חיטין ושורין וכוסמין ושבולות שועל ושיפון. אין בהן כרת - אם אכלן, אבל לאו יש באכילתן, ובגמרא יליף לה כולה.

(3) תוספות שט

ואלו עוביין בפסח - פ"ה לעובי עלייהן בבל יראה ובבל ימצא גם ריב"א מדקדק מלשון עוביין דמשמע עוביין מן העולם ואין נראה לר"ת דמשמע לכל הנך מרביתן מכל מחמצת לא תאכלו ואפיו באכילה לא הויה מחייב אי לאו דרביה קרא ומהיכי תיתיב ליראה ובבל ימצא ונראה לר"ת דלאו עוביין פ"י האוכlein ועוביין היינו מעל השולחן דלאו בני מיכל נינהו אבל בבל יראה ליכא.

(4) שם דף מג עמוד א

הרי אלו באזהרה. מאן תנא חמץ דגן גמור על ידי תערובות, ונוקשה בעיניה בלאו? - אמר רב יהודה אמר רב: רב מאיר היא. דתניתא: שיואר ישראף, ונותנו לכלבו. והאוכלו - בארכבים. הא גופא קשי! אמרת שיואר ישראף - אלמא: אסור בהנאה. והדר תנין: ונותנו לפני כלבו - אלמא: מותר בהנאה! - הци קאמר: שיואר ישראף - דרב' מאיר לרבי מאיר, דרב' יהודה לרבי יהודה. ונותנו לפני כלבו - דרב' מאיר לרבי יהודה. והאוכלו בארכבים - אתה לרבי מאיר. שמעין לה לרבי מאיר: נוקשה בעיניה - בלאו, וכל שכן חמץ דגן גמור על ידי תערובת. רב נחמן אמר: רב אליעזר היא, דתניתא: על חמץ דגן גמור - עונש כרת, על עירובו - בלאו, דברי רב אליעזר.

בכדי אכילת פרט ואף דלענין אכילה אין חיבarat לחייב עלמא אלא אם כן יש בו כדי בכדי אכילת פרט [ב] ויש דסבירה לה דאפיקו לאו אין בו כ"כ דיליכא בתערובות שיעור צדית בכדי אכילת פרט מכל מקום לענין כל יראה ובילימצא עבור עלייו כיוון שככל קלו מונחין בכל אחד הרי הן מצטרפין זה עם זה כיוון שיש שם ביחד צדית חמץ [ג] ודוקא מין בשאיינו מינו דאיינו בטל מדאורייתא ברובא לדעת הסוברים דעתם עיקר מדאורייתא אבל מין במינו כגון קמח של תבואה חמוצה שנתערב בתוך קמח שאינה חמוצה דמדאורייתא ברובא בטל ומותר לאכלו מכ"ש שמותר לשאותו מדאורייתא [ד] אך מדרבנן מ"מ אסור לשאותו דלאו יבא לאכול ממנו בפסח וצריך לבعرو קודם הפסח ואם נזכיר בפסח צריך איז לבערם ומ"מ [ה] אם עבר ושהה עד לאחר הפסח מותר כיוון דלא עבר בבב"י ובב"י כמבואר לקמן סוף סימן תמן ז'. וכן היכא דaicא שניים אף מין בשאיינו מינו דינא היכי דאי דאייסורו במשהו הרי אין רק מדרבנן [ז] וה"ה שاري דברים שאין בהם איסור דאורייתא להشاهותם רק מדרבנן צריך לבערם בעפ" ואמ שכח ונזכר בפסח צריך איז לבערם ואם עבר ולא בירעם עד לאחר הפסח מותרין באכילה ואם אין בו חמץ בעין אלא טעם חמץ כגון שבישל איזה דבר עם חמץ והסיר החמצ ולא נשאר בו אלא הטעם דלא היה בו שניים לבטו או אסור לאכלו מדאורייתא משום טעם עיקר מ"מ לענין ביל יראה מצד הח"י דאיינו עבור כיוון דאין בו משמו של איסור ומ"מ מדרבנן בוזאי אסור לשאותו וצריך ביעור בנמצוא תוך פסח ואם עבר ושהה עד לאחר הפסח אין לאסור בהנהנה דכיוון שלא עבר על איסור של תורה בימה שהשאה אותו לא קנסותו חכמים לאיסרו ובאכילה אפשר שכךאי להחמיר [ז] ויש חולקיןoso"ל דכיוון שאסור באכילה מן התורה חייב בבעיר ג"כ מן התורה ומילא אם עבר ולא בעירו גם לאחר הפסח אסור בהנהנה [ח] ובמוקם הפסח מרובה יש להקל דעתה הראשונה. וכל זה בתבשיל שקיביל טעם קודם הפסח בקדירה שבישל בה חמץ שנתבשלה לתוכו מן הקדירה מותר להشاهוטו בו ביום אף על פי שאין בתבשיל שניים נגדי חמץ שנפלט לתוכו מן הקדירה מותר להشاهוטו עד אחר הפסח [ויזהר להצינו בחדר שאינו רגיל לילך לשם כמו שתיאר בסימן תנ"א] [ז] ורק באופן שלא יהיה כבוש תוך הפסח בכל חמץ דהינו שהורך לכלי פסח. ואם נתבשלה או נכבש לכתלה בתוך הפסח בכלי חמץ אפילו אין בו יומו צריך לעבר [ח"א]:

דר' יהודה קאמר ליה, ואשייאור דר' מאיר קאי, והאכלו בארכבים - אתאן לר' מאיר, קלומר: לר' מאיר, האכלו לשיאור זה שר' יהודה מתיר בהנהה - סופג את הארבעים, אלמא שמעין דמתניתין, דקאמר נוקשה בעיניה בלאו - כגון שייאור, דנוקשה הוא, דאיינו ראוי לאכילה הויל והחמייך קצת ולא גמר, ולהחמייך עיסות אחרות כשאור נמי לא חז', וקאמר בלאו, וכל שכן חמץ גמור על ידי תערובת, דקסבר רב יהודה, על ידי תערובת חמיר מנוקשה בעין, והאי לאו דנוקשה נפקא ליה מכל מחמת לא תאכלו - כל רבייא הו, כדלקמן.

ועל עירובו בלאו - מכל מחמת כדלקמן. תניא כוותיה דרב יהודה - דאמר חמץ גמור בתערובת חמור, לענין כרת לא כתיב כל מחמת לאו אוכל חמץ, ולקמן מפרש ליה, כתוח ושכר וחומץ ודיתום قولן חמץ גמור מעורב בהן, כתוח אייכא פט, ובהנץ תלטא אייכא שערי, וכולחו בני אכילה ושתייה נינהו, אבל זומן ועמלין וקהלן, דנוקשה הוא ובעיניה, הויל ולאו בני אכילה נינהו - לא תנינהו, והיינו כדרב יהודה, דאמר: מודה היה ר' אליעזר בנוקשה בעיניה דפטור.

6) רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ד הלכה ח

תערובת חמץ עוביין עליה משום בל יראה וביל ימצא, כגון המורים וכותח הבבלי ושכר המדי שעושין אותו מן הקמח, וכל ציצא באלו מדברים הנאכלים, אבל דבר שיש בו תערובת חמץ ואני ראוי לאכילה, ראוי לאכילה הרי זה מותר לקיימו בפסח.

7) שלוחן ערוך אורח חיים סימן חמץ תנב

תערובת חמץ עוביין עליה משום בל יראה וביל ימצא כוגן המורים וכותח הבבלי ושכר המדי וכל ציצא באלו מדברים הנאכלים. אבל דבר שיש בו תערובת חמץ ואני ראוי לאכילה, מותר לקיימו בפסח; כגון עריבת העבדין שננתן לתוכו קמח ועורות, אפילו נתנן שעה אחת קודם זמן הביעור הרי זה מותר לקיימו. ואם לא נתן העורות, נתנן הקמח קודם ג' ימים לשעת הביעור, מותר לקיימו שחרני נסיד והבאיש; תוך שלשה ימים, חייב לעבר. וכן הקילור והרטיה והאספלנית והתריאק"ה שננתן לתוכו חמץ, מותר לקיימן בפסח שהרי נסיד צורת חמץ.

8) משנה ברורה סימן חמץ ס"ק א

(א) תערובת חמץ וכו' - הנה המחבר לא אירי כ"א לענין הלאו דבל יראה וביל ימצא דלענין זה ס"ל דעובר על לאו זה [א] אפילו אין בו כדי